

Віктор Харабет
Приазовський державний технічний
університет
м. Маріуполь

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ РОБІТНИКА В КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Реалізація соціально-економічних проблем врешті-решт виходить на вирішення проблем професійної освіти як найважливішого фактора економічного розвитку країни. Значна роль кадрового потенціалу країни і в науково-технічному розвитку галузей економіки. Кваліфікований робітник як реалізатор технічної думки та учасник виробничих процесів виступає й як об'єкт системи професійно-технічної освіти. Соціальна значущість системи підготовки робітничих кадрів завжди визначалася рівнем розвитку галузей економіки та перспективами її розвитку.

Соціальне замовлення суспільства на підготовку кваліфікованих робітників стосувалося двох складових професіоналізації особистості робітника – професії та кваліфікаційного рівня робітника.

Аналіз розвитку будівельної галузі показує, що дані складові професіоналізації особистості робітника змінювалися під впливом різних соціально-економічних та науково-технічних факторів. Якщо розглядати дане питання відносно будівельної галузі, слід перш за все відзначити значущість та соціальну престижність професії будівельника протягом усієї історії народів світу. Саме значущість будівельника в життєдіяльності людства ставила його у виключне положення в суспільстві.

Професія будівельника в історичному плані була завжди шанованою, а самі будівельники посідали важливе місце в суспільстві, маючи високий соціальний статус. Соціалізація особистості ремісника перш за все пов'язана із засвоєнням ним практичного досвіду, який передавався майстрами будівельної справи. Саме майстер /у сучасному розумінні –

вчитель/ виступав суб'єктом виховання учнів. Підготовка кваліфікованих фахівців була зведена до вузького кола учнів.

Вплив науково-технічних факторів на професійно-технічну освіту перш за все слід пов'язувати з будівельними матеріалами та засобами праці. Саме вміння працювати з будівельними матеріалами та виконувати робочі операції й визначали в першу чергу якість роботи, а отже, і рівень кваліфікації робітника. Слід відзначити, що дані вимоги в сучасних нормативних документах виступають визначальними факторами тарифно-кваліфікаційних характеристик робітників за кожним розрядом.

Поняття “професія” носило вельми широкий характер та містило в собі більш широке коло знань і вмінь, що становили певну групу сучасних професій. Так, професія будівельника охоплювала широкий комплекс будівельних робіт, знання яких та вміння їх виконувати й визначало професійну діяльність робітника, тобто вона носила загальногалузевий характер. Спеціалізація робітника була пов'язана з роботою, яку доручають йому на певному об'єкті.

В історії будівельної справи спостерігалися ряд періодів, пов'язаних з диференціацією та інтеграцією робіт. Ці процеси відображали рівень розвитку будівництва, будівельної техніки та технології виробництва робіт. Дані процеси знаходили своє відображення і в підготовці кваліфікованих робітників: від вузької спеціалізації до робітників широкого профілю.

Будівництво об'єкта є результатом завершеного виробничого процесу, в якому задіяні робітники та засоби виробництва за певної організації праці та умов робіт. Якщо розглядати, наприклад, професію цегляра та технологічний процес зведення споруд в історичному аспекті, слід виділити ряд характерних особливостей:

- зберігання загальної схеми технологічного процесу;
- зберігання ролі будівельних матеріалів у визначенні робочих операцій як в їх обробці, так і застосування в технологічному процесі;
- залежність якості виконуваних робіт від рівня майстерності робітника /тобто від кваліфікації робітника/.

Порівнюючи наведені характерні особливості виробництва робіт із сучасними вимогами, можна прийти до висновку: сучасні технологічні процеси є результатом історичного практичного досвіду поколінь фахівців. Закономірності виробничого процесу у свою чергу й визначають закономірності підготовки відповідних кваліфікованих робітників.

Сучасне поняття професіоналізації особистості робітника пов'язується зі ступеневою системою підвищення кваліфікації робітника від нижчого до вищого розряду з подальшим удосконаленням своєї професійної

майстерності протягом усієї трудової діяльності. Рівень його професіоналізації носить фіксований характер, через присвоєння йому досягнутого розряду за обраною професією /у будівництві - це кваліфікаційний діапазон від 1-го до 6-го розряду/. Рівнем професіоналізації особистості робітника в минулому виступала майстерність робітників, їх продукт праці – завершений об'єкт. Якість виконаних робіт і була мірилом досягнутого робітниками рівня професіоналізації та виступала гарантом їх соціального статусу в суспільстві. Це ж і було фактором необхідності постійного вдосконалення своєї майстерності.

Індустріалізація економіки не тільки розширила перелік професій, але й значно підвищила вимоги до кваліфікації робітників. Темпи розвитку промисловості стають факторами переходу від індивідуальної підготовки робітників до масової, планової підготовки, що пов'язується з необхідністю створення системи професійної освіти, з різними типами навчальних закладів. Диференціація економіки за різними галузями, а також необхідність робітників різної кваліфікації приводить до диференціації й навчальних закладів.

Початком створення системи професійної освіти вважається 1888 рік, коли була прийнята постанова Державною Радою Росії “Основні положення про промислові училища”¹. Документ, який узагальнив широкий досвід підготовки фахівців у різних галузях економіки та вимоги промисловості, яка розвивається, у підготовці робітничих кадрів та фахівців.

Створювані училища, згідно з даним Положенням, поділялися на два ступені: училища середнього та нижчого ступенів. Відкривалися й ремісничі училища. Якщо середнім ступенем передбачалася підготовка техніків, як помічників, тоді як метою другого ступеня була підготовка безпосередніх керівників праці робітників у промисловості. Ремісничі училища ставили собі за мету практичного навчання повідомлення знань та розвиток умінь і навичок, необхідних у виробничій діяльності, тобто підготовку кваліфікованих робітників.

Створення ступеневої системи професійної освіти, що відповідало різним рівням управління та виробництва, дозволяло не тільки вирішувати виробничо-кадрові проблеми, а й відповідало різнорівневій освітній підготовці населення, що давало всім представникам різного стану в країні отримати відповідну професійну освіту.

---

¹ Лікарчук І.Л. *Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи* /Монографія/. – К.: Педагогіка, 1999. – с. 198-206.

Ступенева система підготовки фахівців дозволяла, зберігаючи автономність кожного професійного училища окремого ступеня, створювати навчальні комплекси, інтегруючись з іншими типами навчальних закладів різних ступенів та спеціальностей. Не виключалося їх поєднання і з підготовчими для них загальноосвітніми школами, що виступали прообразом середніх профтехучилищ. Фактичне поєднання навчальних закладів визначалося регіональними умовами.

Створення навчальних закладів різного ступеня безумовно виходило на вирішення проблем, пов'язаних з установленням внутрішньокмплексних зв'язків, а отже на проблеми неперервної професійної освіти. Були визначені окремі підходи до вирішення даної проблеми:

- по-перше, це стосувалося техніків /випускників промислових училищ середнього ступеня/. Вони мали право на продовження навчання у вищих технічних училищах. Внесення платні за навчання, а також забезпечення навчальних закладів навчальними приладами та форменим обмундируванням за власний рахунок обмежувало можливості навчання в навчальних закладах даного ступеня, а отже й продовження наступного навчання у вищих навчальних закладах;

- по-друге, особи, які закінчили курс у нижчих технічних та ремісничих училищах, користувалися правами, що відповідали середній освіті.

Таким чином, незважаючи на те, що створювана система підготовки кадрів мала ступеневий характер і в принципі передбачала можливість переходу від одного ступеня навчання до другого, система мала обмеження, які стосувалися учнів нижчих і в основному ремісничих училищ. Так, у нормативному документі встановлювалося право особам, яким присвоєно звання техника, отримувати право на продовження навчання у вищих технічних училищах.

Положенням 1888 року на рівні підготовки робітничих кадрів не встановлювалися кваліфікаційні розряди та професіоналізація особистості робітника визначалася визнанням його професійної майстерності. До цього слід додати, що підготовка носила вузько профільний характер.

Спираючись на результати сучасних досліджень у галузі професійної освіти, слід відзначити, що педагогічні системи в Положеннях 1888 року в основі своїй представлені як взаємопов'язані компоненти, представлені на рівні досягнень теорії та практики професійного навчання того періоду. Однак їх розробленість у Положенні різна. Практично відсутні такі поняття, як “перепідготовка та підвищення кваліфікації робітника”, не встановлюються кваліфікаційні рівні робітника, не оговорюються професії

/вона встановлювалася виходячи з вузької спеціалізації підготовки робітничих кадрів або носила широкий характер/.

Педагогічні системи різних ступенів носили закритий характер, обмежуючись переважно організацією навчально-виробничого процесу всередині навчального закладу. Положенням встановлювалися вимоги, згідно з якими “в училищах повинні були бути пристосування для практичних занять учнів, або ж можливість проведення таких занять повинна забезпечуватися на промислових підприємствах”. Таким чином, зазначені проблеми, пов’язані з організацією навчально-виробничого процесу, а також можливістю виходу педагогічної системи професійного навчання на технологічні та дидактичні зв’язки з виробничими системами.

Прийняття в 1922 році “Кодексу законів про народну освіту УРСР” визначило систему Радянської профтехосвіти; яка за ступенем кваліфікації встановлювала три напрямки нормальної школи². Для індустріально-технічної галузі встановлювалися три типи навчальних закладів: профшкола, технікум та інститут. У даному документі з’являється таке поняття, як підвищення кваліфікації робітника, або перепідготовка на нову кваліфікацію. Дані доповнення до положень раніше прийнятого документу були не тільки пов’язані зі змінами ладу та домінуючим положенням робітничого класу, а також з розвитком виробництва, яке вимагало від робітника постійного професійного вдосконалення, а у випадках необхідності - перепідготовки на нові професії.

Продовжимо аналіз професіоналізації особистості робітника в умовах неперервної професійно-технічної освіти робітників будівельних професій на трьох ступенях початкової /базової/ професійної освіти, основою яких виступає система кваліфікаційних розрядів робітників будівельної галузі.³

Професіоналізація особистості робітника як неперервний процес підвищення виробничої кваліфікації, в основі своїй несе ідею неперервності професійної підготовки та підвищення виробничої кваліфікації робітничих кадрів. Ідеї неперервності лежать і в основі соціальних процесів. Соціальна мобільність робітника пов’язана не тільки з необхідністю постійного підвищення виробничої кваліфікації, а й з необхідністю, затвердження або зміни свого професійного статусу в

² Лікарчук І.Л. *Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи* /Монографія/. – К.: Педагогіка, 1999. – с. 209-228.

³ Збірник законодавчих актів і нормативних документів у системі професійно-технічної освіти. Том 1./Упорядники: Зайчук В.О. та інші/.- К.: Асоціація “Укркомункваліфкадри”, - 235 с.

суспільстві, що пов'язано також з підвищенням виробничої кваліфікації або перепідготовки на інші професії.⁴

Розглянемо процес професіоналізації особистості робітника з позиції теоретико-методологічних проблем неперервної професійної освіти. По-перше, слід сказати, що виробничі системи як соціальні системи не тільки виступають замовником на підготовку робітничих кадрів, або їх перепідготовку, але й як соціальні системи – їх споживачами.

Кваліфіковані робітничі кадри /а тим більше висококваліфіковані/ вступають у виробництво, вступають одним із факторів його вдосконалення, впроваджуючи у виробничий процес досягнення науки й виробництва. Є й зворотний зв'язок. Розвиток виробництва у свою чергу викликає необхідність удосконалення змісту, форм, методів, засобів навчання.

Зміст виробничого процесу та зміст освіти навчально-виробничого процесу – взаємопов'язані компоненти двох систем: соціально-виробничої та соціально-педагогічної. Загальним критерієм їх взаємозв'язку та взаємодії є досягнутий учнями /робітниками/ рівень виробничої кваліфікації, тобто кваліфікаційного розряду.

Тарифно-кваліфікаційний довідник робіт і професій робітників /зокрема в будівельній галузі/ призначений не тільки для тарифікації робіт, присвоєння кваліфікаційних розрядів робітникам, а й, що особливо важливо з позиції взаємозв'язку освіти й виробництва – для розробки укладання навчальних програм з підготовки та підвищення кваліфікації робітників. Це безпосередньо пов'язано з необхідністю організації неперервного процесу професійного вдосконалення робітників.⁵

Ідеї неперервності закладені і в тарифікаційній сітці розряду робітників /від нижчого 2-го розряду до високого 6-го розряду/, а також у вимоги “Повинен знати” та “Повинен уміти”, що відображають складність робіт кожного кваліфікаційного розряду. Підвищення вимог стосується не тільки технологічних операцій конкретної професії, а й вимог до необхідності володіння трудовими прийомами та операціями суміжних професій. На підтвердження даної думки наведемо результати аналізу змісту професій будівельної галузі, провідною з яких є професія “Монтажник з монтажу сталевих та залізобетонних конструкцій”. Вони зводяться до такого узагальнення:

---

⁴ *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* /Монографія за ред І.А.Зязюна/. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.

⁵ Единный тарифно-квалификационный справочник работ и профессий рабочих. Вып. 3. Раздел: Строительные, монтажные и ремонтно-строительные работы. – М.: Стройиздат, 1989. – с. 799.

1. Кожна професія, що визначається вимогами “Повинен знати” та “Повинен уміти”, за своїми технологічними функціями не однорідна та включає прийоми суміжних професій.

2. З підвищенням кваліфікаційного розряду шириться поле професійної діяльності робітника за рахунок розширення функцій прийомами суміжних професій. При цьому розширення відбувається не тільки в одній суміжній професії, але й в інших суміжних професіях. Наведемо деякі дані отриманих результатів аналізу.

Таблиця І. Об’єм робочих операцій суміжних монтажно-будівельних робіт, які виконуються робітниками відповідного розряду провідних технологічних процесів /у % до загального об’єму робочих операцій суміжних робіт/.

Технологічні процеси суміжних будівельних робіт	Провідний технологічний процес: монтаж будівельних конструкцій. Кваліфікаційні розряди	
	3-4	5-6
Стропильні роботи	30-40	60-70
Такелажні роботи	20-30	70-80
Електрозварювальні роботи	10-20	80-90
Бетонні роботи	80-90	10-20
Слюсарні роботи	80-90	10-20
Середні показники об’єму робочих операцій суміжних робіт, що виконуються робітниками суміжних професій	49	51

Таким чином, кожна професія має поліпрофесійні ознаки та властивості. Вони більш характерні для провідних технологічних процесів виробничих систем.

Наведений приклад не слід узагальнювати стосовно професій усіх галузей економіки. Кожна галузь має власну специфіку, що у свою чергу відображається на змісті професії та функції робітника, а отже, й на його професійній освіті.

Що характерно для будівельної галузі? Чому виникає поліпрофесійна діяльність робітників будівельних професій? Зазначимо основні характеристики виробничих систем. По-перше, це складність будівельних об’єктів, по-друге, динамічність системи, що перебуває в стані неперервного розвитку в напрямку кінцевої мети – зведення об’єкту, по-третє, складність, різноманіття та взаємозв’язок різних технологічних

процесів зведення об'єкту. Саме перелічені фактори в основі своїй відрізняють будівельну галузь від інших галузей /наприклад, машинобудівної, гірничодобувної тощо/, а отже, і від технології професійного навчання.⁶

Неперервність професійної освіти включає не тільки період професійного становлення робітника, але й подальші етапи підвищення його виробничої кваліфікації, а також можливість перепідготовки як на загальногалузевому, так і міжгалузевому рівні. Перепідготовка робітничих кадрів в будівельній галузі стоїть більш гостро, ніж в інших галузях. Так, завершення одного будівельного об'єкту /наприклад з залізобетонними конструкціями/ може привести до необхідності масової перепідготовки робітників будівельних професій для будівельного об'єкту їх цегляних конструкцій.

Зазначимо характерні вимоги та умови професіоналізації особистості робітника в системі неперервної професійної освіти.

Вузькопрофесійний рівень визначає професіоналізацію робітника, який володіє однією професією та прагне до її вдосконалення. У даному випадку професіоналізація полягає перш за все в отриманні базової професійної освіти, яка фіксує початковий рівень кваліфікації робітника. Через певний (установлений нормативний) час робітник має право на підвищення розряду з урахуванням складності виконуваних робіт. При цьому він повинен згідно з тарифно-кваліфікаційною характеристикою відповідного розряду показати теоретичні знання та практичні вміння даного розряду, на який претендує робітник. Якщо слідувати структурі встановленої сітки тарифікаційних розрядів, то процес неперервності вдосконалення професійної кваліфікації робітника визначається вимогами від першого до шостого кваліфікаційного розряду.

На відміну від одноцільової спрямованості направленості професіоналізації особистості робітника, неперервність професійної освіти, загальнопрофесійного, загальногалузевого та міжгалузевого рівнів має ряд професійно-виробничих особливостей.

Робітник широкого будівельного профілю, що володіє кількома професіями, одна з яких у певному виробничому процесі є провідною, може обрати два варіанти подальшої професіоналізації: перший – підвищення кваліфікації з своєї провідної професії або другий – підвищення кваліфікації однієї з суміжних професій. Таким чином, основою неперервності професійної освіти є загальнопрофесійний блок

---

⁶ Харабет В.В. *Технологія будівельно-монтажних робіт*: Підручник, К.: Вища школа, 1995. – 303 с.

знань і вмінь даного рівня та продовження професійного навчання має двоцільовий напрямок.

Більш складні процеси неперервної професійної освіти робітників на загальногалузевому рівні. Багатоцільова спрямованість неперервної професійної освіти обмежується професіями будівельної галузі. У цьому випадку базою подальшої професіоналізації виступають загальногалузеві знання й уміння, які й визначають зміст неперервної професійної освіти в напрямку обраної професії. У цьому випадку кваліфікаційний розряд з нової професії, який засвоюється, виступає як початковий етап нового напрямку професіоналізації особистості робітника. Цей процес може тривати в даному професійно-кваліфікаційному напрямку або починатися з нової професії, а отже – і з виробничої кваліфікації.

На міжгалузевому рівні професіоналізації особистості робітника неперервність професійної освіти носить політехнічний характер та більше відповідає вимогам та умовам приватнопрофесійного рівня, тобто рівня отримання робітником базової професійної освіти та початкового кваліфікаційного розряду з нової професії.

У цій соціально-виробничій закономірності простежується три важливих положення:

1. Це рівневий характер професіоналізації особистості робітників: приватнопрофесійний, загальнопрофесійний, загальногалузевий та міжгалузевий.

2. Ступеневість неперервного підвищення виробничої кваліфікації робітниками як сутність майстерності, досягнення якої пов'язано з постійним розширенням знань та практичного досвіду, а також складністю технологічних процесів виробничих систем.

3. Об'єктивному взаємозв'язку рівнів професіоналізації та виробничої кваліфікації робітників і виробничих процесів у проектуванні неперервного процесу професійного навчання робітників.

Указані положення і становлять основу побудови моделей професійної підготовки робітників у системі неперервної професійної освіти, факторами їх змістовно-процесуальної диференціації виступає зміст професійної освіти. Це, перш за все, стосується професійно-технічного циклу предметів. Він охоплює загальнотехнічні та спеціальні предмети й виробниче навчання. Саме даний цикл спрямований на формування професійних засад майбутньої професії та подальшої професіоналізації особистості робітника. Слід також відзначити необхідність виділення в навчальних планах та програмах загальнодержавного та училищного компонентів. Якщо перший компонент визначає державний стандарт

професійної підготовки, то училищний – специфіку територіально-економічного регіону та підприємства-замовника.

Результати комплексного аналізу змісту дидактичних систем професійного навчання та складу робіт виробничих систем будівельної галузі свідчать про необхідність:

1. Створення нового напрямку проектування навчальних планів та програм, побудованих на блочно-модульній основі неперервного галузевого професійного навчання, підвищення виробничої кваліфікації та міжгалузевої перепідготовки робітничих кадрів.

2. Переходу на нові форми підготовки учнів та робітників, які забезпечать їм мобільність не тільки в процесі навчання, але й у виробничих процесах.

Зазначимо принципові положення проектування інтегрованих навчальних планів та програм на прикладі підготовки робітників будівельних професій.

Найважливішою засадою проектування є формування навчально-технологічних груп професій. Системоутворюючим фактором даної групи виступають технологічні процеси виробничих /будівельних/ систем. Це може бути технологічний процес зведення цивільних та промислових споруд. Наступним фактором виступає вицленування провідної професії технологічного процесу, а отже й навчально-методичної групи професій. У першому випадку це може бути цегляна кладка та професія – цегляр, а в другому – монтаж будівельних конструкцій та професія – монтажник будівельних конструкцій.

Певні групи суміжних професій пов'язані зі структурно-технологічним аналізом виробничої системи та її технологічних процесів, які й становлять групу суміжних професій. У даному варіанті це можуть бути: стропильні, такелажні, електрозварювальні, бетонні та слюсарні роботи. Можливий також інший варіант, коли підприємство замовляє підготовку робітників за своєю майбутньою професією та вказує склад суміжних професій, виходячи зі специфіки технологічних процесів виробничої системи. Таким чином, формування навчально-технологічних груп професій та зміст навчальних програм не носить надуманого характеру, а є наслідком глибокого та всебічного аналізу виробничих систем і нормативної галузевої документації.

Навчальний план та програма предметів професійно-технічного циклу, побудовані на навчально-технологічних принципах, набувають блочно-модульного характеру. Навчально-технологічними блоками виступає зміст професійного навчання, підвищення виробничої кваліфікації та перепідготовки робітничих кадрів. Кожний з блоків представлений

навчально-технологічними модулями певного професійно-кваліфікаційного рівня. Навчально-виробничий процес набуває варіативного характеру як за напрямом професій, які вивчаються, так і за рівнем досягнення кваліфікаційних розрядів. Таким чином, педагогічні системи професійної освіти набувають конкретного професійно-виробничого напрямку в залежності від поставлених цілей у підготовці робітників. Варіанти реалізації проектів педагогічних систем багатоголівові.

Розглянемо можливі варіанти. Варіант перший: професійна підготовка учнів. Вивчаються такі блоки: загальнотехнічний, загальногалузевий /у нашому випадку – загальнобудівельний/ та загальнопрофесійний /у нашому випадку - навчально-технологічна група будівельних професій, які розглядаються/. Наступний етап навчально-виробничого процесу вивчення приватнопрофесійного модуля провідної професії навчально-технологічної групи будівельних професій /у даному випадку варіант – монтажник будівельних конструкцій/ на рівні початкових кваліфікаційних розрядів - 2, 3 та 4-й розряди. Отже, подальше підвищення кваліфікації з даної професії пов'язано з послідовним вивченням приватнопрофесійних модулів 4-5 та 6-го розрядів. Вивчення модулів суміжних професій визначається замовленням підприємства як за професіями, так і за кваліфікацією. Отже, при послідовному підвищенні кваліфікаційних розрядів досягнуті базові розряди за суміжними професіями виступають базовими за даною професією.

Проектування та реалізація проектів педагогічних систем, основаних на інтегрованих навчальних планах і блочно-модульній побудові змісту навчальних програм дозволяє:

- створити єдиний навчальний план, який інтегрує дидактичні системи професійного навчання, підвищення виробничої кваліфікації /від базового до вищого тарифної сітки/ та перепідготовку робітничих кадрів як цілісну неперервну систему професійної освіти;
- блочно-модульне структурування змісту навчальних програм дозволить з одного боку вичленили системоутворюючі базові знання й навички як за провідною, так і за суміжними професіями, усунути повторення та розширити об'єм знань, які вивчаються, та розвиток умінь за рахунок раціонального використання навчального часу;
- інтегровані навчальні плани дозволяють профтехучилищам конкретно спроможно брати участь у забезпеченні кваліфікованими кадрами в регіоні з ефективним використанням навчальних і фінансових можливостей;
- інтегровані навчальні плани та блочно-модульна структура навчальних програм ведуть до оптимізації навчально-виробничого

процесу, забезпечують його мобільність, що пов'язано з одночасною підготовкою учнів з різних професій та з різним рівнем виробничої кваліфікації.

Віктор Харабет

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ РОБІТНИКА В КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Резюме

Розглядаються фактори професіоналізації особистості робітника в історичному процесі розвитку системи професійної освіти. Аналізуються процеси підготовки, перепідготовки та підвищення виробничої кваліфікації робітників, а також впливу професійно-педагогічних та виробничо-технологічних факторів на педагогічні системи професійного навчання на прикладі підготовки робітників будівельних професій.

Wiktor Harabet

PROFESJONALIZACJA OSOBOWOŚCI ROBOTNIKA W KONTEKŚCIE USTAWICZNEJ EDUKACJI ZAWODOWEJ

Streszczenie

Rozpatrzone czynniki profesjonalizacji osobowości robotnika w historycznym procesie rozwoju systemu edukacji zawodowej. Analizie poddano procesy przygotowania, przeszkolenia i podwyższenia kwalifikacji produkcyjnej robotników jako jednolitego stałego procesu edukacji zawodowej, a także wpływ czynników zawodowo-pedagogicznych i produkcyjno-technologicznych na systemy pedagogiczne szkolenia zawodowego uczących się na przykładzie przygotowania robotników z branży budowlanej.

Victor Kharabet

**PROFESSIONALIZATION OF THE WORKER'S PERSONALITY IN
THE CONTEXT OF THE UNBROKEN VOCATIONAL TRAINING
EDUCATION**

Summary

Professionalization of the worker's personality factors are considered in the historical development process of the vocational training education system. Processes of training, retraining and raising the level of industrial skills of workers as an integral unbroken process of the vocational training education as well as influence of vocational pedagogical and industrial technological factors on pedagogical systems of vocational training of students as an example of the building professions workers training are being analyzed in this work.